

ADATOK.

A LÉVAI URADALOM 1719-BEN.

I. Ferdinand király 1560-ban, a lévai *Csehek* defektusa folytán, kik már a XIII. század óta birták a Bars és Hont vármegyék területén fekvő nagy lévai uradalmat, *Dobó* Istvánnak és Domonkosnak, egyszerűen pedig Ferencz nevű fivérök gyermekeinek adományozta Lévát s összes tartozékait oly kikötéssel, hogy kötelezve legyenek ez uradalomért a munkácsit, ha a király azt megszerezheti, bármikor cserébe elfogadni.

A Dobók nemzetsége fiágon már 1603-ban kihalt.

Léva tehát a királyi fiskusra szállott. De minthogy ez iránt most a nőág is különféle igényeket támasztott: Rudolf király 1605-ben *Kollonics* Szigfrid gróf Dobóvérből származó nejének *Perényi* Zsófiának, a grófné (első házasságából eredt) fia *Székely* Jakabnak, és leánya Kollonics Zsófiának inseribálta Lévát 220,000 forintnyi zálogösszeg erejéig, mely zálogjogot ezek, II. Mátyás kir. jóváhagyása mellett, már 1614-ben Althan János grófra ruháztak át.

Majd *Bethlen* Gábor erdélyi fejedelem foglalta el Léva várát és uradalmát II. Ferdinand ellen viselt hadjáratában.

Midőn pedig a Bethlennel kötött békesség után Léva újra királyivá lett; Kollonics János György fiai tették rá a kezöket, kiktől 1624-ben kir. biztosnak kellett a várát és uradalmat *via facti* visszafoglalnia.

Ennyi viszontagság után 1640-ben örök joggal adományozta Lévát III. Ferdinand *Csáky* László grófnak s az ő fiutódainak.

A bőven költelező gróf kezén azonban Léva valósággal Csáky családjáé lett. A gavallér főur addig zálogosította s terhelgette ezerféle adóssággal valamennyi jószágát, míg végre is örök áron kellett túladnia legszebb uradalmain.

1704-ben Léva is, ugyancsak örök adásvétel útján szállott Eszterházy Pál nádor kezére, a nádor elhunytával pedig 1713-ban örökösödés útján, kisebbik fiára Eszterházy Józsefekre.

Hogy minő állapotban s mily gazdasági viszonyok között: azt élenken illusztrálják az alább következő adatok, és pedig első sorban a Gáll Gábor lévai tiszttartóhoz intézett 1719. évi *információ* és *utasítás*.¹⁾

I.

1. A méltóságos uraság birja *Lévát, Báthot, Podluzsányt, Ó-Barsot, Uj-Barsot, Alsó-Váradot, Élesfalvát, Pásztót, Zalabát, Csankot*. Részjóságot bir továbbá *Kis-Szeccsén, Nagyodon, Lökön, Ladányban, Der-senyén, Kis-Kéren*.

Majorságbeli vetése azonban csak három helyen van, ugymint: Léván, Uj-Barson és Pásztón. Az *uj-barsi* gazdaság szántóföldjeit az ó- és az ujbarسيak együtt művelik, a réteket pedig (mivel az ó-barsiak a lévai határbelieket kaszálják) az uj-barsiak egyedül colálják.

A *pásztói* oeconomiaát a méltóságos uraság további dispositiójáig Pásztó és Zalaba jobbágyai művelik; a zalabai határban levő egy darab rétet, melyet azelőtt zálogbirtokosok birtanak, és ahhoz a „Róka-lyukaknál“ levő lévai határbeli rétet is, mindakét falu hasonlóképpen tartozik kaszálni és föltakarítani.

A *lévai* majorhoz pedig a fölebb irt többi falu concurrál minden-nemü munkában.

A lévai majorságbeli *szőlőket* a jobbágyság excolálja; az uj-barsi hegyen levőket penig az odavaló és ó-barsi lakosok művelik. Báthi kuriához, a mely szőlő vagyon a vinári promontoriumon, azt ekkoráig pénzen munkáltatja az uraság, a mig a báthiak *ad obedientiam redeáltatnak*. Élesfalvai promontoriumon egy szőkevény jobbágy szőlője *in rationem Domini* confiscáltatott még *in anno 1715*, mely szőlő mult esztendőbeli terméketlensége miatt, bizonyos jobbágnak kilenced és tized kiadására elocáltatott; azért is azon jobbágy tartozik a megirt szőlőből dézsmát adni.

2. Sok szép *réség* vagyon a lévai oeconomiaához. Azt is a jobbágyok takarítják; de ekkorig oly fogyatkozás történt, hogy éppen aratásnak idején instituáltatott a szénatakarítás, s a jobbágyok szénatakarításhoz applicáltatának, a majorságbeli gabonát pedig — az uraság proventusának nem kicsiny diminutiójával — részben aratóknak adták ki a tisztek. Jóllehet a részes aratókat *in mediate* étellel a jobbágyság tartotta, más medietását az uraság tollerálta, mivel az uraság termé-

¹⁾ Instructionalis informatio circa inelytum Dominium Levensse, generoso Domino Gabrieli Gáll eiusdem Domini provisorii Anno 1719. die 21. Octobris extradata. — Fasc: I. Reposit: 60. A kismartoni hercegi főlevéltárban.

séből arató részt vettenek ki; ezt tisztartó uram emendálni fogja, s a szénatakaritást jóval az aratás előtt fogja anticipálni, az aratást pedig úgy rendeli el, hogy ha a jobbágyság az egész gabonának learatására elégséges nem volna, tehát a jobbágyságnak ereihez képest falunkint darabokat oszt ki és eljegyez — miglen a dominium több falujának kiváltásával nem augeálódik, — s csak a mi ezen felül marad, azt adja ki részben a részes aratóknak.

3. A lévai és uj-barsi urasági *szőlők* notabilis fogyatkozással lévén, jó rendelést kell tenni és szorgalmatosságot adhibeálni.

Őszre és tavaszra, az esztendők voltához képest, supplantatiót vagyis döngetést kell tétetni, hogy successive helyre megépülhessenek.

Ugy a *vinári szőlőre* nézve is hasonló observatióval kell lenni.

4. Az uraság faluiból való cséplők, az uraság gabonáját a lévai pajtához betakarván szoktanak beállani és mind őszt mind tavaszt tizenkettedén csépelni; minden háromszori kimérés után egyet kenyérnek valót szokták adni; és százra egyet husra.

Ezen százra való hus helyett abususban vett méczet ezután tollálhatja tisztartó uram, mivel más uraságok a derék pajtáknál sehol többet nem adnak, hanem kenyérre és husra minden száz méczre három méczet, annyival inkább ott, hol az uraságbeli jobbágnak csépeletni engedtetik.

5. Mindenütt a praespecificált helyekben *kilenczedje* jár az uraságnak, Báthon kívül, a ki Helenbachianus contractus szerint kilenczed helyett — a méltóságos uraság további kegyes dispositiójáig — bizonyos számu őszi és tavaszi szemet fizet, ugy bort is.

A *tized* azonban a elérustól exarendáltatik, Pásztón, Zalabán, Csánkon, Élesfalván s a kiskéri portión kívül, kit a méltóságos érsekek *in natura* szoktanak a magok számára dézsmáltatni. Mely helyekben observálni kell, hogy tized előtt kivételődik a kilenczed; és mivel azelőtt való esztendőkben tapasztaltatott, hogy alig adaequalta volna az *in natura* bevett dézsma a letett árendának summáját: azért is nem kell a jobbágy hitinek helyt adni, hanem hites dézsmásokat kell kirendelni fidedignis adjunctusokkal, a kik falunkint a mezőket (és *in particulari* minden darab szántóföldet) *circumspecte* megjárják, a kereszték számát s a kévéket is megolvassák és (a hól jár) az igaz dézsmát és kilenczedet úgy exigálják, hasonlót observálván szüretkor is a bornak dézsmálásakor.

A gabona- és borbéli tizednek és kilenczednek regestrumát falunkint *in individuo* minden gazdának neve alatt, kitől mennyi és *cujus speciei* proveniál? kell formálni és elégséges hitesekkel authenticáltatni.

6. A kulcsárnak és kasznárnak fog incumbálni: mind a majorság-

ból, mind pedig a kilenced- és tizedből származó keresztek számát lajstromok szerint cum specifica distinctione tudni, s melyik asztagba hova való termés és mennyi kereszt rakatik, azt is fideliter regisztrálni. Csépléskor melyik asztagból, hovavaló termésből, mennyi keresztből, mennyi számu szemes élet csépelltetik ki, cum sufficienti authenticatione tartozik beírni és bevenni. A gabonának alját pedig baromfiakra vagy sertésmarhára szokás fordítani, vagy más hasznosra applicálni. Pálinkát is lehet belőle égetni. Három vagy negyedfél szapu olyatén aljából lehetne egy akót előállítani.

A beviendő mindenféle gabonát kasznár uram dietaliter ország szerint a pozsonyi nemes vármegye pecsétje alatt levő méczcel veszi kezéhez, s a mellett fogja ki is adni, erogálni.

7. A mi az elcsépeelt gabona eltakarítását illeti, observálni kell, hogy a pálinkafőzéshez feles rozs és abajdócz kívántatván, tartoznak a tiszték azon pálinkafőzésnek oeconomiaját pro ratione temporis szorgalmasan folytatni sub onere gravis reddendae rationis, azon mód szerint, a mint à parte azon oeconomia describáltatik.¹⁾ És mivel a pálinkafőzés nem szenved a vermes gabonát, azért az egész eszteni-dőre kívántató gabonát nem vermekben, hanem granáriumokban kell eltakarítani és conserválni; tisztartó uram tartozik elegendő helyet és alkalmatosságot rendelni s a kasznár a gabonát minden kár nélkül conserválni és hetenként annak rendje és módja szerint általhányni, hogy meg ne dohosodjék.

Az árpáról is hasonló consideratio vagon, hogy olyan árpából, a ki veremben nem tartatik, sokkal jobb sert lehet a serfőzőnek kiállitania.

8. A mostani recenter elégett *báthi* curiának befödését mentől hamarabb véghez kell vinni, s a felső és alsó contignatiót gabonartartóvá kell csinálni és azokat tűz ellen provideálni, mely alkalmatosságok lesznek az uraság gabonájának conservatoriuma és *locus depo-iti*; legfőképpen midőn rossz utak találnak lenni, kevesebb gabonát hozhatván a vidékiek a heti vásárookra, ott olyankor egynehány garassal drágábban lehet eladni a bányákra s máshova is az uraság gabonáját.

9. Az egész gabona és mindenféle életnek szemül való perceptioja és erogatioja a kasznár tisztit illeti. Eladása és erogatioja a tisztartó urnak dispositiojától és rendelésétől fog függni, az árának perceptioja és erogatioja ugyancsak tisztartó uram tisztit és számadásit illeti.

Hasonlóképpen a serfőzőházhoz s pálinkafőzőházhoz való gabona-

¹⁾ V. ö. A „Magyar Gazdaságtörtén. Szemle.“ III. évf. 175. és köv. l. „A lévai uradalmi sör- és pálinkafőzés szabályozása.“

és árpának erogatioja a kasznár számadásához való. De a pálinka és ser perceptioja ugy erogatioja is tisztartó uram számadásában leszen.

10. Hasonlóképpen az egész boroknak perceptioja, gondviselése és azok erogatioja a kasznárt s egyszersmind kulcsárt illeti, szintugy a sernek és pálinkának a korcsmákra ugy az uraság faluira való kiadása.

11. A mi a bortöltelékert illeti, minden tizenhárom akóra hetenként acceptáltatik a kulcsárnak töltelékül egy itcze.

Annak okáért, midőn a mustoknak első és második töltelékjök leszen, azt hitelt érdemlő személyek előtt kell véghezvinni, s ez a két rendbeli töltelék a mennyi lészen, persze penes authenticas attestaciones, acceptáltatik. A második töltelék után pedig kezdődik tizenhárom akóra való egy-egy itczés heti töltelék. Ennek okáért kulcsár uram külön hordónkint regestrumba veszi a borokat s fideliter connotálja: mely nap, melyik hordót, melyik korcsmára vagy hová adja ki. Az ily erogált bornak a töltelékje, kiadásának napjától cessál.

Hasonló dispositio értetődik azon borokról is, melyeket (a szükség ugy hozván magával) a korcsmák egész esztendei provisiojára idején — a mig olcsóbb lészen — tisztartó uram pénzen tartozik megvenni.

12. A borkilenczedezés s dézsmálásnak ideje eljövén, hitessek legyenek a dézsmások és olyan szorgalmatosságot adhibeáljanak, mint főlebb a gabonának exactioja előirva vagyon. S hasonlóképpen helyről-helyre regestrumokat conficiáljanak a lakosok neveinek külön specificatiojával: kitől mennyi kilenczed és tized proveniált. Az abusosokat pedig, melyek az uraságnak károsak, mind a gabona- mind a bor-kilenczedezésben és tizedelésben tollálják a dézsmások. A bárányoknak és méheknek nonatioja és decimatioja suo tempore véghez menvén, az összes regestrumok fide digne hasonlóképpen authenticáltassanak.

13. Generaliter incumbálni fog mind tisztartó uramnak, mind pedig a kulcsár és kasznár urnak, hogy kiki a maga tisztíhez való perceptio- és erogationak minden punctumát elégséges authentica attestatióval seorsive et declarative provideálja, s a maga számadását minden esztendőben november közepe tájt Simonyi Gáspár inspector uram kezéhez cum authenticis ducomentis beadja, — melyet is említett inspector a méltóságos gróf, vagy az ő méltósága mostani rationum exactora — Jakasics András urnak fog praesentálni, *et hoc in casu non effectuationis sub poena per Illustrissimum Comitem infligenda.*

14. Itt per expressum declaráltatik, hogy generaliter az egész uraságbeli oeconomianak és egyéb dolgoknak directioja és dispositioja mindenekben tisztartó uramat illeti. Kulcsár és kasznár uram az egész szolga renddel tartozik tisztartó uramtól teljes dependentiát tartani, s magát tisztartó uram rendeléséhez alkalmaztatni. Jó vagy rossz dis-

positiókról s az oeconomianak ugy a jövedelmeknek folyásáról az uraságnak tisztartó uram számot fog adni.

15. S minthogy a jószág ekkoráig urbarium nélkül vagyon, — az egy munkán kívül *semmit sem praestált eddig a jobbágy, hanem esztendőnként minden jobbágy egy új zsákot adott az uraság szükségére*, — hogy a méltóságos gróf ezen jószágában egy bizonyos urbariális normát instituálhasson, szükséges, hogy tisztartó uram maga mellé vévén Goda Györgyöt a tavalyi ispánt, ugy a mostanit is, Horvát Jánost, kiknek helyes információjok vagyon: mindjárt Mindszenthavában a jószágot conscriptióba vegye s ezt a méltóságos grófnak mentül elébb megküldje.

16. A conscriptiónak normája ezen alábbirt punctumokból állhat, a mint alább annectáltatik. ¹⁾

17. Mivel a méltóságos gróf ur ő nagysága kegyes tetszése és dispositiója szerint a három dominiumbeli ugy, mint a lévői, véglesi és szádvári jövedelemnek *cassája* megint lévői tisztartó uram keze alá rendeltetett, azért a nevezett uradalmak tisztai saját instructiójok szerint ő kegyelme kezéhez fogják a jövedelmet quietantia és viszont adandó contraquietantia mellett consignálni, mely jövedelmet ő kegyelme Méltóságos Gróf Urunk őnagyságának speciális commissióira fogja erogálni.

Minden esztendőben tisztartó uram a maga számadását nekem, mint a lévői dominium inspectorának, circa medium vel ad summum ultimum Novembris, in duplici authentico meg fogja küldeni, hogy én

¹⁾ In oppidis et pagis instituenda conscriptio, in futurum pro institueandis urbario deserviens:

Nomina subditorum cum filiis annorum 12.

Pecora eorundem jugalia, utpote boves et equi Nro quot?

Populosae sessiones, desertae item quot et quales? quas actu possidet inelytum Dominium, an mediae vel vero quartalisticae, aut vero inquilinariae sunt? Sessiones quantae capacitatis seminaturae inveniantur? Singula possessio quot calcaturas habeat? Ubi notandum est: agrorum quoque exstirpatiorum conscriptionem instituere debere. Prata item postfundalia et reliqua, vulgo *láz-rétje* dicta, erunt apponenda.

N. B.: In singulo loco, oppido videlicet vel pagis, fugitivi coloni a parte conscribendi erunt, quorum tempus profugii observandum, et ubi in praesenti et cujus sub jurisdictione morentur.

Extranei incolae quales sessiones et quot possideant? In quolibet loco quali jure? Item si forte extranei incolae possideant terras aut prata sive exstirpatitia sint, sive alterius generis cum specifica distinctione: quis? quid? et cujus capacitatis? et an a talibus inelyto dominio aliquid pendatur.

Cujuslibet loci promontorium, et omnium vinearum possessores, sive loci incolae sive extranei fuerint, in speciali registro, et si quae liberae vineae reperiantur, a quo tempore pro liberis habeantur.

is az egyik exemplárt mostani vagy jövődöbeli *rationum exactor* uramnak megküldhessem, s ő kegyelme percurrálván, Méltóságos Gróf uramat ő Nagyságát mindenekről tudósithassa, hogy ő nagysága a maga kegyes tetszése szerint bizonyos napra és helyre formális censurát praefigáltasson.

18. Minden esztendőben meg fogja küldeni őkegyelme az őszi és tavaszi vetések extractusát, s az után a termett kereszttek számát, nemkülönben cséplés után: mennyi pozsonyi mérő a szem s minemű speciesü? — in duplici pari authentico; hogy egyiket Méltóságos gróf uram őnagyságának megküldhessem, másikat pedig pro directione mei megtarthassam, — distingválván az oeconomiabeli mindenféle gabonának termését, ugy a borét is, melyik oeconomiából melyik termett legyen? Nemkülönben az urasághoz tartozó helységeköl kilenczed és tized mennyi proveniált? Distingválva mindezeket specificice felteszi ő kegyelme.

19. Minthogy feles szénája, ugy tavaszi szalmája is szokott az uraságnak esztendőnként teremni: azért tisztartó uram még az idén (mivel őszi felé olesőbb szokott lenni a szarvasmarha) circiter 50 vagy 60 darab fiatal marhát fog venni, mely marhát csak tavaszi szalmával is alkalmasint ki lehet teletetni.

20. A lévai oeconomia hasznos épületeire kívántató faeszközöket végleges tisztartó uram fogja a Garamnak alkalmatosságával egész a Macska-révig leszolgáltatni; mely épületekhez vaseszközök is kívántat-

In quolibet loco molendina siquae sunt, cujus importantiae et emolumentum, per quem et quando actu possideantur? An cum vel sine recognitione juris dominalis? Cujuslibet loci capacitas et emolumentum sylvarum glandiferarum.

Jus educilli et macelli connotandum.

Cujuslibet loci parochiae, ecclesiae, aut vero scholae, universae appertinentiae.

Incliti dominii agri, prata, vineae, an reperiantur et quantae capacitatis, agri quot saponum, prata quot falcatorum, vineae vero quot fossorum?

In fluviis jus piscationis, et in cujusnam sit emolumentum.

Circumferentiae unius cujuslibet territorii cum quibus vicinis pagis territorium suum conterminum habeat, et an sit aliqua controversia territorialis, metae vero an quolibet anno renoventur?

Potior pars hujus Dominii per diversos extraneos jure *impignorationis Csákianae* possidetur. Incumbet domino provisorio, ut successive omnium locorum actuales possessores rescire et seriatim conscribere possit, ita, ut in quibus locis plures possessores sunt, omnes de nomine adscribat.

Erunt in plerisque locis particulares libertini aut inscriptionalistae; hi quoque resciri debent, ita et illi, qui in promontoriis liberas vineas se habere praetendunt. Nam ubi processus ad liquidationem integralitatis abalienatarum Levensium appertinentiarum instituetur, necessario isti etiam particulares et possessores resciri et certificari debebunt.

ván, tisztartó uram eziránt a szádvári tisztartóval correspondentiát fog tartani, hogy az eféle eszközöket *Rozsnyó* és *Csetnek* táján szerezzze meg, a hol olcsóbb és jutalmasabban lehet megvenni.

II.

A lévai uraságbeli actualis malmok.

1. *Ó-Barson*, egykerekű. (De két kerekűt lehet erigálni.) Ezt az ó-barsiak birják, de az uraságnak semmi részt nem adnak. A midőn az uraság akarni fogja, harmadrészt elveheti, mint egyéb malmokból, az előtt ártányt hizlaltak, de már most pénzül fizetnek 10 rhénes forintot.

N. B.: E malom fölött levő gátat, mivel néhány malmot az uraságnak *Perecz* vize hajt, tisztartó uram minden esztendőben ősszel és tavaszkor jó erős karókkal meg fogja erősíteni, hogy az árviz azon gátat el nem rontsa.

2. *Kis-Szecsén* egykerekű malom. Ebből a gát csinálásaért egy-harmadrészt a falu veszen, más harmadrészt a molnár. Harmadik harmadrészinek fele az uraságé, a másik fele pedig Pély András uramé.

N. B.: Azon Pély András uram által birt malombeli portio iránt bizonyosan kijön, hogy ő kegyelme birván Kis-Szecsén bizonyos portiót, a malmot a nagy-szecssei határban fölépitette. Az idő alatt azon kis-szecssei portiót manumittálván, a malombeli részt megtartva, magának tulajdonittatni igyekszik, talán csak azon fejből, hogy a malom gátja a kis-kálnai határhoz vagyon ragaszkodva. De csak conveniáltassék processu admonitorio, nem lévén semmi köze hozzá vagy inscriptiója: pénz nélkül el fog esni ő kegyelmétől.

Ezen malomban egyik esztendőben az uraságnak, más esztendőben Pély András uramnak szoktak alternatim egy-egy ártányt hizlalni; de pénzre fordítván, tartozik, a molnár esztendőnként az uraságnak ártány helyett 10 forint felét, ugymint 5 forintot fizetni.

3. *Léván*, háromkerekű malom. — E malomnak fele Jaklin Miklós uramé volt. Ez a rész egészen az uraságra szállott. Másik hason fele néhai Kovács István uramé volt. Ennek a résznek felét Kovács István uram hasonlóképpen az uraságnak cedálta. És így az uraság bir három-negyedrész; egy negyedrész pedig, néhai Kovács István uram özvegyeét, mostanság báró Ojdaille ő nagysága, Csató Klára asszony házas-társával.

N. B.: Ekkoráig ususba esett, hogy minden héten a szombati malomvám része a lévai plebánosé. Kezdődik mindenkor szombaton 12 órakor és végződik vasárnap 12 órakor. Mig a méltóságos uraság

más rendelést tézsen, annak úgy köll maradni; hanem a plebános úr abusását tollálni köll, aki más napokon praetendálja a maga gabnját vám nélkül örletni. Azért ő kegyelme szombaton öröltessen magának. És ha más napokon öröltetne, a vámot meg köll adnia ő kegyelmének. *Item* kövekre, vasakra s egyéb pénzbeli szükségre *in rata una 7-ma parte de justo* tartozik plebános uram concurrálni, ha nem ha a méltóságos uraság relaxálná ő kegyelmének, hogy szombaton is az uraság szaladgyi öröltetnek.

A molnár 4 ártányt tartozván hizlalni esztendönként, — hármát az uraságnak, negyediket Ojdaille uramnak, — azért is pénzre reducálván azon malombeli molnár minden ártánynak hizlalását redimálja *in florenis 6*; tartozik tehát esztendönként 18 forintot fizetni. *Nota bene* ezen malomban a molnár harmados.

4. *Pásztón* egy kerekü malom.

Ezt a falu árendában birja, és fizet az uraságnak esztendönként 20 forintot.

Minden malombeli szükségét magok adnak *à parte*.

Legalább az ártányhizlalásra lehetne augeálni: tiz forintokkal az arenda mellé.

5. *Báthon* egy kerekü malom.

Ettől mostanság Bíró Pál báthi lakos bérlő árendát fizet (*pro redemptione proventus laborum annualium et saginationis*) arról kelt *contractus* szerint, 60 forintot.

6. *Élesfalván* vagyon egy kerekü malom, a kit ekkoráig a falu bir egészlen.

Ártányhizlalásért fizetnek 10 forintot.

7. *Dersenyén* is vagyon egy kerekü malom, egészlen a falué. Fele a falunak a mélt. uraságé, a fele pedig Helembach uramé lévén, most úgy kell hagyni; de a molnár robottal tartozik *in rata portione*.

8. *Podluzsányban* is van egy kerekü malom, egészlen a falué. Potyogó malmocska lévén csak, robottal tartozik a molnár.

9. *Ladányi* két malom.

Egyiket *per abusum* a lakosok predicátoruknak adták, másikat az uraság tansper meghagyta a falunál, mely a két malomtól esztendönként a maga pénzén megvett két ártányt. hizlalt volt, egyiket az uraság számára, másikat Ojdaille uram számára.

Most pedig a falu községe redimálja ez egy ártány hizlalást az uraságtól *in florenis 8*.

Mind a két molnár robotol az uraságnak.

10. *Alsó-Váradon* két kerekü malom vagyon, mely csak 1717-ben épült föl.

Három részre megyen. Egyik része az uraságé, másika a falué, harmadika a molnáré.

A két ártány hizlalásaért 6 forintjával fizet 12 forintot.

11. *Uj-Barson* egy kerekü malom vagyon, az is három részre megyen, mint az alsó-váradí.

Egy ártány, hizlalásaért fizetnek 6 forintot.

12. *Sóti* malom. Két kerekü.

Két része az uraságé, harmadik pedig a molnáré.

Ártányhizlalásért ez ekkoráig semmit sem fizetett, mivel *de ordinario* csak száraz időben vagyon öllője.

13. *Zalabán* egy kerekü malom vagyon.

Egészlen a falu vette jövedelmét eddig.

Ettől a malomtól is proveniál a méltóságos uraságnak ártányhizlalásért esztendőnként 10 forint.

Ezen praespecificált malmok molnári a méltóságos uraságnak pro libitu tartoznak kézi munkáikkal.

N. B.: Minthogy az ó-barsi határban a Garam vizinek derekából a méltóságos lévai uraság a maga malmai számára, ugymint az ó-barsi, sóti, lévai és ladányi malmok szükségére, saját jobbágyinak nem kevés fáradságával és munkájával, úgy készpénzbeli költséggel is a Percz vizit minden esztendőben ki szokta venni, a mely viz a nemes Hont vármegyében levő Füzes-Gyarmat, Felső- és Alsó-Fegyvernek, Kis- és Nagy-Peszeg, Tergenye, Kis-Salló, Kis-Ölyved, Zalaba, Kis-Gyarmat, Pád faluk malmai is hajtja: a gróf Csákiak lévai földesurasága idejében ezen Hont vármegyében levő helységek is kötelesek voltak concurrálni a gátnak megcsináltatása- s az árkoknak tisztításához. De most már egynehány rendbeli *currens* által tett megintés után is, siketségre fordítván, semmiben concurrálni nem akarnak. Azért — mivel a méltóságos uraság maga szegény embereivel senkinek sem tartozik jobbágykodni — találja meg *currens* által tisztartó uram a praecenseált Hont vármegyében levő falusi lakosokat, hogy vagy kézi munkául vagy pénzül proportionate, egy-egy keréktől legalább 6 vagy 7 forinttal concurráljanak esztendőnként; mert *qui sentit commodum, incommodum quoque tolerare debet*, különben a Percz vizét ő kegyelme az uraság határában s úgy a ladányi malmon alul, ismét a Garam vizibe fogja rederiváltatni. *In proprio nemo violentus*. Észre fogják venni magokat akkor a nemes Hont vármegyei malmok, ha a viznek fogyatkozása miatt üresen állanak.

Erről a rendelésről és a Percz vizinek a ladányi malmon alól a Garamba való derivációjáról bizonyos protestatiót praesentáltatott az uraság még 1717-ben nemes Hont vármegye előtt, miről sub authentico extrahált testimoniális is existál az uraság actái között.

III.

A lévai korcsmárosok punctumi a kire megesküsznek:

1. Hogy az uraság által legitimált s nekik kezökbe adott mértékkel, nem összehabaritott, hanem csendesen lecsillapodott bort és sört, igazán fognak mérni.

2. Hogy se a hordóban se a hordón kívül nem fogják a kimérésre való italt sem vízzel sem más nedvességgel elegyíteni.

3. Hogy a hordóba semminemű kigondolható fortély és gondolható mesterség alatt söpröt vagy más nedvességet a söprőnek szaporítására nem fognak tölteni.

4. Hogy ha történnék, hogy két vagy több rendbeli bor adatnék kezökbe két vagy több rendbeli áron a kiárultatásra: egyik rendbeli bort a másikba nem fogják keverni, s az olcsóbbat a drágább bor árán nem fogják kiárulni.

5. Hogy se a korcsmáros, se felesége, se cselédje, se gyermeke, se maga termelte saját borát, se mástól pénzen vagy kölcsön vett bort, az uraság borának színe alatt, se az uraságéval, se máséval, árulni nem fogja.

Instructio Domini Provisoris:

6. A fölülírt igasságnak megtartására nem csak a korcsmáros gazdák, hanem a feleségek és mindennemű boráruló cselédjök, gyermekök, hit alatt fognak köteleztetni.

7. Ha a fölülírt akármely punctumnak megszegésében igazságos bizonyítás által rajta éretik, legelőször minden itezének hamis kimérése miatt maga a gazda büntetésül irremissibiliter 12 forintot fog adni az uraságnak; másszor, ha a fölülírt büntetés elégséges nem lenne, in secundo vel tertio actu az uraság arbitriuma szerint, a ki a fölülírt punctumok megszegésében tapasztaltatik: halállal büntettetik.

8. Az is ad instructionem officialium Dominii deservial, hogy a kiárultatásra való hordó borokat pro meliori esse pecsét alatt adják a korcsmárosoknak, ha pedig mustot találna az uraság kiárultatni és a hordó must pecsétet nem szenvedhetne, akkor igen is az olyan mustot pecsét nélkül kellene a korcsmáros hitinek fölülírt punctum szerint concedálni.

9. A lévai község korcsmárosa, midőn Szent Mihály naptól fogva újesztendeig folytatja a község csapját, hasonló hittel köteles lesz a fölül megírt punctumok megtartására; ha pedig a fölülírt akármely punctumnak megszegésében igazságos bizonyítás által rajta éretik: az uraság irremissibiliter megveszi rajta a hetedik punctumban való büntetést, úgy a halállal való büntetés is az uraságot illeti.